

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ

НАКАЗ

26.10.2005 N 96

Про затвердження Інструкції
про заходи боротьби з грипом птиці

Відповідно до статті 7 Закону України "Про ветеринарну медицину" (2498-12), Положення про Державний департамент ветеринарної медицини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2001 року N 641 (641-2001-п) (із змінами), та з метою забезпечення епізоотичного благополуччя у птахогосподарствах України **Н А К А З У Ю**:

1. Затвердити Інструкцію про заходи боротьби з грипом птиці (додається).

2. Директору Державного центру ветеринарної медицини птахівництва подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та забезпечити його тиражування та надсилання установам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

3. Головним державним інспекторам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя довести зазначену Інструкцію до відома установ системи

ветеринарної медицини України та забезпечити контроль за її виконанням.

4. Визнати такою, що втратила чинність, Інструкцію про заходи боротьби з грипом птиці (z0917-01), затверджену наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 17 жовтня 2001 року N 78 (z0916-01), зареєстровану в Міністерстві юстиції України 30 жовтня 2001 року за N 917/6108.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на О.М.Вержиховського - заступника Голови Державного департаменту ветеринарної медицини.

В.о. Голови Державного
департаменту ветеринарної медицини

В.М.Горжесв

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного
департаменту ветеринарної
медицини
26.10.2005 N 96

ІНСТРУКЦІЯ про заходи боротьби з грипом птиці

1. Загальні положення

1.1. Інструкція встановлює порядок проведення профілактичних заходів з недопущення захворювання птиці на грип у птахогосподарствах різних форм власності; ветеринарно-санітарних

заходів у разі спалаху грипу птиці в птахогосподарствах різних форм власності та є обов'язковою для виконання птахогосподарствами незалежно від форми власності і підпорядкування і фізичними особами, які займаються розведенням птиці.

1.2. Грип птиці - контагіозна вірусна інфекція птахів, яка викликана будь-яким вірусом грипу типу А, субтипів Н5 та Н7 або будь-яким вірусом грипу типу А з індексом інтравенозної патогенності більш ніж "1,2", або вірусом грипу птиці А, який викликає 75% загибелі птиці.

1.3. До грипу сприйнятлива домашня, синантропна та дика перелітна птиця (індики, качки, гуси, кури, страуси, цесарки, перепели, буревісники, фазани, горобці, лебеді, чайки та інші).

У дорослих індичок, перепелів і цесарок хвороба може перебігати з ознаками враження дихальної системи і шлунково-кишкового тракту.

Молодняк водоплавної птиці хворіє грипом важко з відходом до 80%. Дорослі качки та інша водоплавна птиця можуть бути вірусоносіями збудника грипу, при цьому у них відсутні клінічні ознаки.

У качок, інфікованих високопатогенним грипом, клінічні ознаки можуть бути відсутні. При ускладненні хвороби смертність птиці може досягати 60%.

1.4. Усі віруси грипу птиці належать до типу А, родини Orthomyxoviridae, і є сегментованими РНК-вірусами. Віруси грипу А на основі гемагглютинінового антигену Н розділені на 15 субтипів.

Крім антигену Н, у вірусів грипу є один із дев'яти нейрамінідазних антигенів (N). Усі комбінації Н і N були ізольовані від птахів, що вказує на виняткове розмаїття, яке характерне для цих вірусів.

Збудник грипу птиці - РНК-вірус, за комплементзв'язувальним антигеном споріднений з вірусом типу А людей і тварин.

Віруси

пташиного грипу А поділяються на віруси, що викликають високопатогенний та низькопатогенний пташиний грип.

Якщо відбулося спільне інфікування різними вірусами в одній і тій самій клітині, то одним з наслідків геномної сегментації може бути поява різноманітних комбінацій (реасортант).

1.5. Вірус грипу чутливий до дії 3% розчину їдкого натру, хлорного вапна, креоліну, фенолу. Віруцидно діють 2% розчини формальдегіду, азотної кислоти, ефіру, хлороформу та йодисті препарати. Прямі сонячні промені знезаражують вірус протягом 50-55 год., температура 56 град. С протягом 3 год., 60 град. С - 30 хв., 65-70 град. С - 5-2 хв.

1.6. Генетична реасортація збудника грипу може відбуватися у мігруючих, що вільно живуть, диких птахів з наступним інфікуванням домашньої птиці.

1.7. Джерелом інфекції є хвора і перехворіла птиця, а також водоплавна птиця без клінічних ознак захворювання.

Інкубаційний

період триває 1-7 днів.

Факторами передачі збудника є інфікована обмінна тара, корми,

інкубаційні яйця, туші, пір'я. Механічними переносниками можуть бути обслуговувальний персонал, комахи, пухоїди, синантропні птахи (голуби, горобці, ворони, галки) та дика перелітна птиця (качки, крячки, лебеді, чайки та інші), гризуни.

Дикі качки та інші види водоплавної птиці чутливі до низькопатогенних штамів вірусу грипу птиці і є не тільки переносниками інфекції, а й резервуаром.

1.8. Вірус виділяється у навколишнє середовище зі слиною, носовим секретом і послідом. Вірусоносійство у перехворілої птиці триває 2-3 місяці. На інфікованому пір'ї вірус зберігає патогенність 8-20 днів, у крові та ексудаті в запаяних ампулах у ліофілізованому вигляді - більше 2 років.

1.9. У природних умовах грип птиці протікає у вигляді епізоотії чи ензоотії. В окремих випадках хвороба характеризується коротким інкубаційним періодом, проте здебільшого має ензоотичний спалах і проявляється депресією, утратою апетиту, різким зниженням несучості, ураженням органів дихання і травлення, набряком та опуханням голови, ціанотичністю гребеня та сережок; смертність коливається у межах 5-10%, може досягати 100%; через 2-3 тижні птиця видужує, але залишається вірусоносієм.

1.10. При патолого-анатомічному розтині спостерігають множинні крапчасті крововиливи на серці, серозній та підслизовій оболонках м'язевого і залозистого шлунків, серозній оболонці кишечника, м'язах грудної кістки, паренхіматозних органах, яйцепроводах і яєчниках. При ураженні дихальних шляхів

спостерігаються риніти, синусити, аеросакуліти, піниста рідина в трахеї, бронхах, набряк легень, вогнищеві серозно-катаральні пневмонії.

2. Діагностика грипу

2.1. Для дослідження у державну лабораторію ветмедицини направляють свіжі трупи або хвору птицю (не менше 5 голів), внутрішні органи (легені, селезінку, печінку, серце, нирки, трахею) та головний мозок (у замороженому вигляді або в 50% розчині гліцерину) та 25 проб сироваток крові від птиці кожного пташника. Відбирають проби посліду та мазки з трахеї, синусів, клоаки.

2.2. Грип діагностують на підставі епізоотологічних даних, клінічних ознак, результатів патолого-анатомічного розтину та результатів лабораторних досліджень, уключаючи виділення та ідентифікацію збудника і визначення його вірулентності.

2.3. До лабораторних досліджень на грип входять: серологічні тести, доступні для виявлення специфічних антитіл до вірусу грипу А: прямий та блокувальний ELISA (ІФА), реакція дифузної преципітації (РДП) (виявлення антитіл до нуклеопротеїнів), тест інгібіції нейрамінідази, непрямий імунофлюоресцентний тест, прямий ELISA (ІФА) (виявлення антитіл до нейрамінідази), РЗГА та тест нейтралізації вірусу (виявлення антитіл до гемагглютинінів); виявлення збудника в патологічному матеріалі методом люмінесцентної мікроскопії;

виділення збудника на курячих ембріонах або лабораторних тваринах з наступною їх ідентифікацією;
полімеразна ланцюгова реакція;
визначення вірулентності штаму за індексом інтравенозної патогенності на шеститижневих курчатах (який повинен бути більш ніж 1,2) чи при інтравенозному зараженні 4-8-тижневих курчат, загибель яких повинна бути 75% і більше.

2.4. Діагноз грипу птиці вважається встановленим за наявності клінічних ознак захворювання, характерних патолого-анатомічних змін та позитивних результатів проведених лабораторних досліджень, які вказані в пункті 2.3.

3. Заходи профілактики грипу

3.1. З метою охорони території птахогосподарства від занесення з території інших держав або птахогосподарств збудника грипу птиці ветеринарно-санітарному контролю та нагляду підлягають ввезена жива птиця, добові курчата, інкубаційні яйця, сім'я птиці, продукція птахівництва, продукти тваринного походження, що використовуватимуть для годівлі птиці.

3.2. Увезення на територію України живої птиці, продукції і сировини птахівництва здійснюється відповідно до Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, затверджених наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 14.06.2004 N 71 (z0768-04) та

зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 23.06.2004 за N 768/9367 (із змінами).

3.3. Згідно з Правилами видачі ветеринарних документів на вантажі, що підлягають обов'язковому ветеринарно-санітарному контролю та нагляду, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 19.04.2005 N 32 (z0659-05) та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 15.06.2005 за N 659/10939, ці вантажі повинні супроводжуватись ветеринарними документами, що видаються відповідними державними установами ветеринарної медицини суб'єктам господарювання, громадянам, які перебувають у зоні їх діяльності.

3.4. З метою профілактики грипу птиці керівники та спеціалісти птахогосподарств незалежно від форми власності зобов'язані суворо дотримуватись ветеринарних правил та нормативів, передбачених нормативно-правовими актами, у тому числі Ветеринарно-санітарними правилами для птахівницьких господарств і вимогами до їх проектування, затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 3 липня 2001 року N 53 (z0565-01) та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 5 липня 2001 року за N 565/5756 (далі - Ветеринарно-санітарні правила для птахівницьких господарств).

3.5. З метою профілактики захворювання птахогосподарство має дотримуватися таких вимог:

3.5.1. Птахогосподарство повинно працювати в закритому режимі.

3.5.2. До ввезення в птахогосподарство допускаються добовий молодняк, інкубаційне яйце, що виходять з благополучних птахогосподарств (інкубаторів) та перебувають поза неблагополучною зоною щодо заразних хвороб птиці.

Завіз птахопродукції дозволяється після вивчення епізоотичної ситуації щодо гострозаразних та хронічних хвороб птиці у господарстві-постачальника шляхом виїзду до нього спеціалістів ветеринарної медицини.

3.5.3. Увезена жива птиця, добовий та ремонтний молодняк підлягають обов'язковому профілактичному карантину.

3.5.4. Комплектувати ферму, майданчик, зону птицею одного віку.

3.5.5. Термін міжциклових профілактичних перерв між посадками птиці з проведенням дезінфекції приміщень, дератизації, дезінсекції визначається Ветеринарно-санітарними правилами для птахівницьких господарств (z0565-01) і встановлюється в залежності від напрямку птахгосподарства (м'ясний, яєчний, м'ясо-яєчний тощо).

3.5.6. Дезінфекцію інкубаційних та харчових яєць проводити деззасобами згідно з настановами щодо їх застосування.

3.6. Спеціалісти ветеринарної медицини зобов'язані проводити постійне спостереження, вибіркоче дослідження в лабораторіях ветеринарної медицини крові та відібраних зразків посліду, мазків з трахеї, синусів, клоаки (у разі загибелі птиці - патматеріал) птахопоголів'я населених пунктів, що розташовані в зоні обслуговування.

4. Заходи з ліквідації грипу

4.1. Птахогосподарство (птахофабрику, ферму), у якому виявлено вірус грипу птиці, що підтверджено серологічними дослідженнями державної лабораторії ветеринарної медицини, до очікування остаточного лабораторного висновку щодо властивостей збудника, оголошують неблагополучним і вводять карантинні обмеження, при яких забороняється:

- вивезення інкубаційних яєць (курячих ембріонів) в інші птахогосподарства, біофабрики, науково-дослідні інститути та організації;

- вивезення живої птиці в інші птахогосподарства та реалізація населенню;

- вивезення з території кормів, обладнання, посліду;
- реалізація продукції птахівництва у вільній торгівлі.

4.2. За умовами обмеження дозволяється:

- інкубація яєць для потреб птахогосподарства під ретельним наглядом лікаря ветеринарної медицини, який контролює показники

- щодо виводу птиці і якості молодняку;

- вивезення харчових яєць після дезінфекції на промислові харчові підприємства, які при виробництві продукції у своїх технологіях застосовують високі температури;

- забій умовно здорової птиці з дотриманням ветеринарно-санітарних вимог.

Ветеринарно-санітарну оцінку м'яса птиці проводять згідно з Правилами передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної

медицини Міністерства аграрної політики України від 07.06.2002
N

28 (z0524-02), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 21.06.2002 за N 524/6812.

4.3. У птахогосподарстві (птахофабриці, фермі), не благополучному щодо грипу птиці, приписуються такі заходи:

установлюється щоденний ветеринарний контроль за клінічним

станом птиці, динамікою захворювання та загибелі птиці;

для оцінки епізоотичної ситуації з кожного пташника раз на два тижні направляють по 25 проб сироваток крові для проведення

лабораторних досліджень;

у птахогосподарстві проводять систематичне вибраковування та

забій некондиційної та малопродуктивної птиці, аерозольну дезінфекцію повітря (у присутності птиці) через кожні 3-5 днів парами молочної кислоти, триетиленгліколю, резорцину або іншими

препаратами згідно з настановами щодо їх застосування;

птиця, що загинула підлягає патолого-анатомічному розтину з

наступним відбиранням зразків патологічного матеріалу і відправленням їх до державної лабораторії ветеринарної медицини;

трупи загиблої птиці спалюють у спеціально відведеній зоні в трупоспалювальних печах або котлах Лапса;

пух та пір'я, отримані при забої птиці, а також послід та підстилку знищують.

4.4. Після повного звільнення приміщення від птиці дах, стіни всередині та зовні, підлогу, вентиляційні шахти, обладнання зрошують дезрозчином. Годівниці та бункери повністю звільняють від

решток корму та дезінфікують. Приміщення, клітки,

інвентар

ретельно миють гарячою водою (70-80 град. С), а потім 2% розчином

кальцинованої соди (за допомогою спеціальної дезінфекційної техніки), висушують та здійснюють вологу дезінфекцію одним з таких препаратів: формаліном, бета-пропіолактоном, окислювачами, розведеними кислотами, ефіром, дезоксихолатом натрію, гідроксиламіном, додецилсульфатом натрію, іонами амонію чи детергентами згідно з настановами щодо їх застосування.

4.5. Після проведення монтажу обладнання приміщення білять свіжогашеним вапном і роблять заключну аерозольну дезінфекцію 40% розчином формаліну - 1,5л/100 куб. м. Пташники закривають на 24 години, після чого провітрюють.

4.6. Контроль за якістю дезінфекції проводять спеціалісти державної лабораторії ветеринарної медицини.

4.7. Обмеження з неблагополучного птахогосподарства знімають після лабораторного підтвердження відсутності у птиці приросту специфічних антитіл до грипу у відповідних трикратних серологічних дослідженнях, відсутності у птиці клінічних ознак і патолого-анатомічних змін, характерних для грипу, і отримання від'ємних результатів вірусологічних досліджень.

5. Заходи з ліквідації високопатогенного грипу

5.1. До високопатогенних належать штами збудника грипу птиці

типу А, які при інтравенозному інфікуванні викликають загибель 10 з 10 безантитільних (SPF-) шеститижневих курчат.

5.2. При підозрі на високопатогенний грип птиці керівники птахогосподарств незалежно від форм власності, спеціалісти ветмедицини, які обслуговують дані птахогосподарства, негайно інформують головного державного інспектора ветеринарної медицини району, міста, області про виникнення захворювання.

5.3. Птахогосподарство (птахофабрику, ферму), у якому встановлено високопатогенний грип, за поданням головного державного інспектора ветеринарної медицини району, міста, області оголошують неблагополучним і вводять карантин.

5.4. З метою здійснення оперативного контролю, керівництва і координації діяльності органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій і громадян пов'язаних із ліквідацією високопатогенного грипу птиці створюється Державна надзвичайна протиепізоотична комісія (далі - ДНПК).

5.5. ДНПК запроваджує карантинні, карантинно-обмежувальні та протиепізоотичні заходи, направлені на локалізацію та ліквідацію високопатогенного грипу птиці в неблагополучному пункті (зоні).

5.6. Уся хвора та підозрювана на захворювання птиця забивається безкровним методом та спалюється. У залежності від

епізоотичної ситуації, перебігу хвороби, щільності птахопоголів'я та інших факторів застосовують стемпінг-аут (знищення (спалювання) усього поголів'я птиці у визначеній ДНПК зоні) у птахогосподарствах незалежно від їх форм власності.

Облік птиці, яка захворіла, загинула та була знищена, ведеться у епізоотичному журналі птахогосподарства. За кожним фактом знищення птиці складаються відповідні акти.

5.7. Яйця, пух та пір'я при захворюванні птиці високопатогенним грипом знищують - спалюють.

5.8. Послід і підстилковий матеріал від хворої птиці з неблагополучних пташників (дворів) спалюють.

5.9. Дезінфекції підлягають усі транспортні засоби, що були задіяні у неблагополучному птахогосподарстві. Сміття, дерев'яні сідала, годівниці з рештками корму, малоцінний дерев'яний інвентар, картонні коробки, прокладки, ящики для транспортування яєць підлягають знищенню (спалюванню). Обладнання, інвентар, оборотна тара з пластики або металу дезінфікуються аерозольним або вологим методом, розчином формальдегіду.

5.10. За рішенням ДНПК допускається введення термінової програми вакцинації птиці проти грипу.

5.11. При проведенні карантинних, санаційних заходів у неблагополучних на високопатогенний грип птахогосподарствах, знищення забитої хворої птиці, інших робіт, пов'язаних з контактом

із заразним матеріалом, необхідно дотримуватися виконання правил техніки безпеки.

Обслуговувальний персонал забезпечується мийними та дезінфекційними засобами, спеціальним одягом, індивідуальними засобами захисту (респіратори, окуляри, рукавички, спецодяг, спецвзуття), які мають попереджувати інфікування, додатково проводиться роз'яснювальна робота щодо дотримання правил особистої гігієни.

5.11.1. Спецодяг та спецвзуття після кожної зміни знезаражують у параформаліновій камері, разовий одяг спалюють.

5.11.2. Особи, що працюють з деззасобами, повинні чітко дотримуватись правил особистої гігієни.

Під час використання препаратів, що подразнювально діють на слизові оболонки очей та органів дихання, працювати дозволяється тільки в протигазах або респіраторах та захисних окулярах, а при контакті з концентрованими розчинами необхідно користуватися гумовими рукавичками.

5.11.3. В аптечках першої допомоги повинні бути нейтралізувальні розчини дезінфекційних речовин, що використовуються в кожному окремому випадку.

5.11.4. Курити та вживати їжу під час роботи з дезінфекційними речовинами забороняється. Після проведення дезінфекції обличчя та руки необхідно вмити теплою водою з милом.

5.12. Карантин з території, зони, господарства тощо, у яких було встановлено високопатогенний грип, знімають через 21 день з

умовою, що було забито всю хвору та клінічно здорову птицю, яка перебувала в приміщеннях або на одному майданчику з хворою птицею, що виконаний комплекс ветеринарно-санітарних заходів; проведений лабораторно-діагностичний тест на грип птиці.

5.13. Для контролю в приміщенні (пункт, зона), у якому реєструвалося захворювання птиці на грип, розміщують 120 добових курчат (індикаторних) і витримують 21 день, потім їх забивають і проводять лабораторні дослідження, результати яких повинні бути негативними до всіх серотипів грипу А.

У разі захворювання та загибелі курчат індикаторної групи - їх знищують шляхом спалювання.

6. Відповідальність за порушення карантину, карантинних обмежень та інших ветеринарно-санітарних вимог

6.1. За невиконання заходів щодо карантину птиці або карантинних обмежень суб'єкти господарювання несуть відповідальність згідно із законодавством України.

Заступник Голови
Державного департаменту
ветеринарної медицини

О.М.Вержиховський